

01.11.2023

Група № 22

Урок № 3

Тема уроку: «Складні випадки написання географічних назв»

Мета уроку: повторити основні правила правопису географічних назв; вдосконалювати вміння застосовувати набуті знання практично; розвивати орфографічну грамотність здобувачів освіти, мовну та мовленнєву компетентності; виховувати потребу в оволодінні мовними нормами, нормами спілкування, потребу в пізнанні нового, повагу до рідного слова.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 44–45 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=DrFAbrswXvE&ab_channel

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (основне):**

Правопис складних і складених географічних назв

Правила	Приклади
<i>Окремо пишуться географічні назви:</i>	
1) з прикметника та іменника:	Запорізька Січ, Дике Поле, Велика і Мала Хортиця, Нижнє Придніпров'я, Дніпровські пороги, Річ Посполита, Соляне озеро Олешківські піски, Олешківська Січ, Камінна Січ, Херсонес Таврійський Біловезька Пуца , Західне Полісся
2) власні назви й номенклатурні родові назви:	Південна Америка, <i>Північна Америка</i> , <i>Велика Британія</i> <i>Сполучені Штати Америки</i> , Автономна Республіка Крим Кримський півострів Червоний Маяк, Чорне море Гола Пристань, <i>Кривий Ріг</i>
3) сполучення іменника з порядковим числівником:	<i>Залісся Перше</i>
<i>Разом пишуться географічні назви:</i>	

4) які складаються з прикметника та іменника, з'єднаних сполучним звуком:	<i>Великобританія, Новоукраїнка</i>
5) з числівника та іменника, а також похідні від них прикметники:	П'ятихатки
6) з першою дієслівною частиною у формі наказового способу та похідні від них прикметники:	Гуляйполе
7) з другою частиною <i>-град, -город, -піль, -поль; -абад, -акан, -бург, -ленд, -пілс, -таун, -шир, -штадт</i> і похідні від них прикметники:	Севастополь, Тернопіль
З дефісом пишуться географічні назви:	
8) з двох іменників (без сполучного звука) або з іменника й дальшого прикметника, а також прикметники, що походять від них:	Польсько-Литовська держава «Асканія-Нова» Пуца-Водиця
9) поєднання двох імен або імені та прізвища за допомогою сполучного звука:	Михайло-Коцюбинське
10) з іншомовних елементів — повнозначних слів, а також похідні від них прикметники:	<i>Нью-Йорк</i> Тель-Авів Сан-Франциско
11) з іменників, які поєднуються українськими або іншомовними прийменниками, сполучниками чи мають при собі частку, артикль, а також утворені від них прикметники:	Ріо-де-Жанейро Франкфурт-на-Майні

4. Виконайте наступні завдання в робочому зошиті:

1. Виконайте **вправи 2,3,4** до § 44-45 з підручника О. Авраменка для 10 кл.

2. Виконайте тестові завдання:

1. Географічні назви — іменники, що складаються з прикметника та іменника, з'єднаних сполучним звуком, а також прикметники, що походять від них, пишуться.

А через дефіс;

Б разом.

2. Верни/город, Печи/води, Копай/город, Гуляй/поле, Крути/броди пишуться

А разом;

Б через дефіс.

3. Географічні назви з другою частиною *-град, -город, -піль, -поль, -абаль, -акан, -бург, -ленд, -пілс-, -таун, -шир, -штадт* пишуться разом.

А так;

Б ні.

4. Слова Давидів/блід, Вишній/Волчок, Гола/Пристань, Зелена/Гура, Новий/Сад, Стара/Планина, Широкий/Яр пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

5. Географічні назви з першим складовими частинами соль-, усть-, іншомовними вест-, іст-, нью-, сан-, санки-, сан-, санта-, сен-, сент-, із кінцевими назвотворчими частинами -рівер, -сіті, -сквер, -стрит, -фіорд пишуться

А через дефіс;

Б окремо;

В разом.

6. Слова Орехово/Зуєво, Пуша/Водиця, Кам'янець/Подільський, Харків/Товарний, Чехо/Словаччина, Ельзас/Лотарінгія, Коло/Михайлівка, Віта/Поштова пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

7. Географічні назви, що складаються з іменників, які поєднуються українськими або іншомовними прикметниками, сполучниками чи мають при собі частку, артикль, пишуться через дефіс.

А так;

Б ні.

8. Слова Алма/Ата, Іссик/Куль, аддис/абєбєський, бєуєнос/айрєський, Нар'ян/Мар, Улан/Уде, Чатир/Даг пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

9. Слова Яр/під/Зайчиком, Новосілки/на/Дніпрі, Ростов/на/Дону, Ріо/де/Жанейро, Ла/Манш, Франкфурт/на/Майні, Ла/Плата пишуться окремо.

А Так;

Б ні.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

01.11.2023

Група № 22

Урок № 4

Тема уроку: «Розрізнення прислівників і співзвучних сполук»

Мета уроку: (формування компетентності): предметні: поглиблення знання про правопис прислівників; орфографічні навички; ключові: уміння вчитися: увага, аналітико-синтетичні навички, асоціативна уява, пам'ять; комунікативні: словниковий запас учнів, уміння виправляти помилки у власних висловлюваннях; загальнокультурні: емоційно-ціннісне ставлення до мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 46 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на [YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=9qJUbLIIAe0&ab_channel):**

https://www.youtube.com/watch?v=9qJUbLIIAe0&ab_channel

3. Законспекуйте матеріал до уроку (основне):

Написання прислівників разом, окремо та через дефіс

Разом пишуться:

1. Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з прислівником: *віднині, відтепер, донині, дотепер, забагато, надалі, задовго, занадто, навічно, набагато, отак, надовго, назавжди, назовсім, наскрізь.*

Примітка. Від подібних прислівників слід відрізнити сполучення прийменників із незмінюваними словами, вживаними в значенні іменників. Такі сполучення пишуться окремо: *від сьогодні, до завтра, на потім (не відкладайте цього на завтра, на потім), за багато, на багато (порівняйте: забагато гуляєш і за багато років уперше приїхав; стало набагато легше й зал на багато місць), на добраніч.*

2. Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з іменником: *безвісті, безперестанку, вбік, ввечері, вволю, вголос, вгорі, вдень, взимку, взнаки, відразу, вкрай, вкупі, внизу, впам'ятку, вперед, впереміж, навиліт, навідліг, навідріз, набік, наверх, наверху, навиліт, навідліг, навідріз, наполовину, насилу, наприклад, напролом, наспід, наспіх, насторожі, наяву, обік,*

обіч, одвіку, опівдні, опліч, побіч, поблизу, повік, позаду, поруч, поряд, посередині, спереду, убік, убрід, уголос, угорі, угору, удень, украй, укупі, улад, уплач.

3. Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з коротким (нечленим) прикметником: *віддавна, вкрай, востаннє, вручну, догола, допізна, замолоду, заново, звисока, злегка, зліва, знову, зрідка, напевне, нарівні, нарізно, нашвидку, помалу, помаленьку, потихеньку, сповна, спроста, сп'яну.*

4. Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з числівником: *вдвоє, втроє, вчетверо; вперше, вдруге, втретє; надвоє, натроє, начетверо; удвох, утрьох; учотирьох; водно, заодно, поодинці, спершу.*

5. Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з займенником: *внічию, втім, навіщо, нащо, передусім, почім, почому, але: до чого, за віщо, за що* та ін. в ролі додатків.

6. Складні прислівники, утворені сполученням кількох прийменників із будь-якою частиною мови: *вдосвіта, вподовж, завбільшки, завглибки, завдовжки, завчасу, завширшки, знадвору, навздогін, навзнак, навсидьки, навколо, навкруги, навкулачки, навмисне, навпаки, навперейми, навприсядки, навпростець, навряд, навскач, навскіс, навкоси, навсправжки, навстіж, навтікача, наздогін, наосліп, наготові, позавчора, позаторік, поідтинню, спідлоба.*

7. Складні прислівники, утворені з кількох основ (із прийменником чи без нього): *босоніж, водносталь, ліворуч, мимоволі, мимоїздом, мимохідь, мимохить, насамперед, натщесерце, нашвидкуруч, обабіч, обіруч, очевидно, повсякчас, праворуч, привселюдно.*

8. Складні прислівники, утворені сполученням часток *аби-, ані-, де-, чи-, що-, як-* із будь-якою частиною мови: *абикуди, абияк, аніскільки, анітрохи, аніяк; дедалі, деколи, деінде; чимало; щовечора, щогодини, щодня, щоденно, щомісяця, щомога, щонайдовше, щонайкраще, щонайменше, щоночі, щоправда, щораз, щоразу, щороку, щосили, щохвилини (але: дарма що, поки що, тільки що, хіба що, чи що); якомога, якраз, якнайбільше, якнайдужче, якнайдовше* та под.

Примітка. Слід відрізняти прислівники, складені з прийменників або часток і різних частин мови, від прийменників або часток та іменників, прикметників тощо, коли останні зберігають у реченні свої функції як окремі частини мови, отже, і пишуться окремо.

Порівняйте:

Він повернув убік. — Ударив у бік.

Спочатку це не було ясно. — З початку розмови вони зрозуміли вашу думку.

Прочитай вірш напам'ять. — На пам'ять він подарував мені книжку.

Всередині щось дуже заболіло. — Це правило шукай в середині розділу.

Зауважую вам востаннє. — Вони постукали в останнє вікно.

Ми чуємо це вперше. — Зайдемо в перше село.

У нас чимало є досягнень. — Чи мало вам допомагали?

Ми теж виступали на зборах. — Він говорив те ж, що і я.

Якось воно уже буде. — Як ось і Марко на поріг.

Окремо пишуться:

1. Прислівникові сполуки, що складаються з прийменника та іменника, але в яких іменник звичайно зберігає своє конкретне лексичне значення й граматичну форму, особливо коли між прийменником і керованим ним іменником можливе означення до цього іменника (прикметник, займенник, числівник): *без відома, без кінця, без краю, без ліку, без сліду, без сумніву, без упину, в нагороду, в позику, до вподоби, до гурту, до діла, до загину, до краю, до ладу, до лиха, до міри, до пари, до побачення, до речі, до сих пір, до смерті, до сьогодні, за кордон, за рахунок, з-за кордону, з краю вкрай, з розгону, на бігу, на вагу, на весну (але навесні), на вибір, на віку, на диво, на жаль, на зло, на зразок, на льоту, на мить, на поруки, на радість, на світанку, на славу, на сміх, на ходу, на щастя, під боком, під силу, по закону, по суті, по черзі, у вигляді.*

2. Словосполуки, що мають значення прислівників і складаються з двох іменників (зрідка — числівників) або двох прийменників: *від ранку до вечора, день у день, з боку на бік, з дня на день, один в один, раз у раз, рік у рік, час від часу.*

3. Словосполуки, які в реченні виконують функції прислівника та складаються з узгоджуваного прийменника (числівника, займенника) й дальшого іменника: *другого дня, таким чином, темної ночі, тим разом, тим часом.*

4. Прислівники, утворені сполученням прийменника з повним прикметником чоловічого (середнього) роду: *в основному, вцілому.*

5. Прислівники, утворені сполученням прийменника *по* зі збірним числівником: *по двоє, по троє, по четверо* тощо.

Пишуться через дефіс:

1. Складні прислівники, утворені від прикметників і займенників за допомогою прийменника *по* та закінчення *-ому* або *(-к)и*: *по-батьківському, по-братньому, по-господарському, по-іншому, по-нашому, по-своєму, по-українському, по-християнському; по-батьківськи, по-братерськи, по-господарськи, по-українськи; також по-латині.*

Примітка. У прислівниках цього типу, утворених від складних прикметників, що пишуться через дефіс, дефіс ставиться тільки після *по-*: *по-демократичному.*

2. Складні прислівники, утворені за допомогою прийменника *по* від порядкових числівників: *по-перше, по-друге, по-третьє.*

3. Неозначені складні прислівники з частками: *-будь, -небудь, казна-, -то, хтозна-: аби-то, будь-де, будь-коли, будь-куди, де-небудь, десь-то, казна-де, казна-коли, коли-будь, коли-небудь, куди-будь, куди-небудь, так-то, хтозна-як, як-небудь.*

3. Складні прислівники, утворені з двох прислівників: *вряди-годи, десь-інде, десь-інколи, сяк-так* та ін.

4. Складні прислівники, утворені повторенням слова або основи без службових слів або зі службовими словами між ними: *будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього, далеко-далеко, де-не-де, коли-не-коли, ледве-ледве, ось-ось, пліч-о-пліч, хоч-не-хоч, як-не-як.*

4. Виконайте наступні завдання в робочому зошиті:

4.1 Виконайте **вправи 2,3,5** до § 46 з підручника О. Авраменка для 10 кл.

4.2 Спишіть, знімаючи ризик, спочатку сполучення слів, у яких виділені слова пишемо окремо, а потім ті, у яких - разом.

їхати на/зустріч вітру, маю надію на/зустріч, побачилися в/день, прийшов у/день народження, кульки злітають у/гору, літак вривався в/гору, підійшов до/купи іграшок, усі зібралися до/купи, відпочивали в/трьох, світилося в/трьох вікнах, ходили по/нашому полю, усе зробили по/нашому.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.